

Tiedon laatukehikko -hankkeen pilottien sekä laajan projektiryhmän (=TIHA TP3 hankeryhmän) yhteisen teemapajan muistio

Aika: Maanantai 8.11.2021 klo 13-16.

Paikka: Teams

Läsnä: Essi Kaukonen, Antti Jakobsson, Janika Tarkoma, Jari Kosonen, Jari Nieminen, Jarmo Ranki, Anssi Kaarna, Jaana Lehtilä, Päivi Krzywacki, Sini Slotte, Susanna Summa, Vesa Ylönen, Mervi Haakana, Anna Piirainen (klo 15 alkaen)

1. Tapaamisen avaaminen

TiHA TP1-hankkeen projektipäällikkö Essi Kaukonen avasi tilaisuuden ja esitteli tilaisuuden tavoitteet sekä ohjelman. Tavoitteena oli jakaa tietoa siitä, mitä näkemyksiä laatuksiteereihin ja mittaristoon sekä käyttöönottosuunnitelmaan oli saatu lausuntokierrokselta sekä syksyn pilotoinnista. Yleisesti todettiin, että kokonaisuus oli koettu kattavaksi. Palautteen joukossa oli kuitenkin myös muutama isompikin muutosehdotus, joihin reagoitua oli tarkoitus pohtia tilaisuudessa yhdessä. Koska lausunnoissa oli nousut myös kysymyksiä yhteyksistä tiedonhallintaan, -malliin ja -karttaan oli vierailevaksi puhujaksi kutsuttu Anna Piirainen Tullista. Hän kertoi käytännön kokemuksiaan tiedonhallinnasta ja ajatuksia siitä, miten tiedon laatu voisi kytkeytyä tiedonhallintaan.

2. Laatuksiteerien kehittäminen ja lausuntokierroksen anti

Essi Kaukonen kertasi tietoaineistojen laatuksiteerien kehittämisen askelmat. Olemme nyt viimeisellä portaalla, jolla käsitellään lausuntokierroksen ja toisen pilotoinnin antia. Tähtäin on, että laatuksiteerit ja mittaristo on kiinnitetty siirryttäessä vuoteen 2022. Varsinaisen suosituksen julkistus voi kuitenkin viivästyä, koska vielä selvitetään suosituksen muotoa. Tällä hetkellä keskustellaan mahdollisuudesta julkaista suositus tiedonhallintalautakunnan suosituksena.

Lausuttavan olivat alkusyksystä laatuksiteerit, mittarit sekä kevyt versio hallintamallista. Lisäksi vastauksista saatiin antia käyttöönottoa tukevien mallien ja materiaalien kehittämiseen. Kysymyksiä oli yhteensä 11, joihin jokaiseen saatiin 30–40 vastausta. Vastausten anti on koettu erittäin hyväksi. Lausunnot löytyvät lausuntopalvelusta.

Lausuntojen yhteenvedo on parhaillaan ydinprojektiryhmässä työn alla. Tilaisuuden esityksiin oli koottu tässä vaiheessa lausunnoista esille nousseita asioita. Todettiin, että on hyvin mahdollista, että uusia havaintoja nousee vielä esille lausuntojen käsittelyn edetessä. Lausuntojen yhteenvedo julkaistaan marraskuussa.

Tämän tilaisuuden lisäksi lausuntojen tulemat ovat olleet ja ovat esillä useissa eri tilaisuuksissa ml. Tiedon laatukehikko -osahankkeen ohjausryhmä (VM), TiHA puoliväliseminaari, TiHA hankeryhmä ja TK:n operatiivinen ohjausryhmä.

Essi Kaukonen kävi lausunnoista tehtyjä havaintoja: Lausunnoissa kannatettiin laajalti tiedon laatuksiteereitä ja tiedon laadun yhteistä edistämistä ja toisilta oppimista. Laatuksiteerit koettiin myös mahdollistavan pitkän tähtäimen tiedon laadun edistämisen. Lausunnoissa nousivat esille myös tiedon tuottajien tarvitsemat resurssit ja kyvykkyydet työkalun käyttöönotossa. Mittareistakin

saatiin tarkkoja lausuntoja. Se, miten eri organisaatiot kokivat eri osiot tärkeiksi, vaihteli, mutta yksikään osio ei jäänyt nostamatta esille lausuntokokonaisuudessa.

Essi Kaukonen kävi läpi joitakin poimintoja laatukriteereistä ja mittareista:

- lausunnoissa kiiteltiin laadun eri näkökulmien huomioonottamista, silti yksittäisiä lisäyksiä toivottiin – erityisesti tietoturva- ja tietosuojanäkökulmat mainittiin
- korostettiin taustojen määrittelyn ja soveltamisen ohjeiden tärkeyttä, jotta mittarien arvot tuotetaan mahdollisimman yhtenäisesti.
- toivottiin kuvattavan tarkemmin Laatukriteerien muodostaman kokonaisuuden yhteydet muihin laatu kuvaaviin kriteeristöihin, lainsäädäntöön (alakohtainen, tiedonhallinta, tietosuoja yms.), suosituksiin ja ohjeisiin toivottiin kuvattavan tarkemmin
- kaivattiin täsmällistä rajausta sille, mihin kaikkeen tietoon laatukriteereitä sovelletaan – rakenteellista julkista tietoa on paljon erilaista. Lisäksi tiedon ja tiedon laadun kuvauksen vastuuttaminen tulisi määritellä selkeästi

Hallintamalli- ja verkostokuvauksista todettiin, että niitä on tarve vielä täsmentää ja jalostaa. Erityisesti verkostoja oli lausunnoissa kommentoitu laajasti, lähtien kokoonpanosta ja yksityisen sektorin mukaanotosta erilaisin näkemyksiin siitä, mitä verkostot voisivat tehdä, mm. osaamisen kehittäminen, tavoitteenasetantaa, toimialakohtaisia linjauksia. Pohdittiin, että TiHAN muissakin työpaketeissa on noussut esille tarve verkostoille tai ryhmille. Tässä voisi olla siis yhteistyömahdollisuuksia.

Tiedon käyttäjän tulokulmasta laatukriteeri- ja mittaristokokonaisuus oli koettu lausunnoissa kattavaksi. Kun tietoa käytetään muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen, laadunarviointi korostuu. Tiedon laadun kuvausten saattaminen tiedon käyttäjien saataville nousi esille – samoin kuin tietopalvelun ja rajapintojen laatuun ja ohjeistukseen liittyviä asioita sekä tarve myös tiedon käyttäjien opastukselle.

Yleiskatsauksen jälkeen katsottiin hieman tarkemmin laatukriteereihin kohdistuneita, konkreettisia muutosehdotuksia. Osallistujat pohtivat, miten ehdotuksiin reagoitaisiin. Vastauksia kerättiin Mentimeter-työkalun avulla. Vastauksia saatiin runsaasti. Ydinprojektiryhmä käy seuraavaksi vastaukset ajatuksella läpi ja tekee niistä yhteenvedon. Tämän jälkeen katsotaan, voidaanko jo näiden pohjalta tehdä ratkaisuehdotukset ja miten kysymysten kanssa edetään.

3. Pilotoinnin toteutus ja tulokset sekä mittariston jatkotyöstösuunnitelmat

Janika Tarkoma esitteli syksyn aikana toteutetun pilotoinnin ja sen tuloksia. Pilotointi oli alkanut syyskuussa suunnittelulla, johon osallistui ydinprojektiryhmä sekä keväältä syksyn pilotointiin jatkaneet pilotit. Lokakuu oli intensiivistä toteutusta ja nyt ollaan vaiheessa, jossa analysoidaan tuloksia.

Syksyllä pilotointiin osallistui pilotteja Kelasta, Lukesta, MML:stä, Valtiokonttorista sekä Tilastokeskuksesta. Pilotoinnin tehtävänä oli testata kevään pilotoinnissa tuotetut laatukriteerien mittarit käytännössä pilottien omassa aineistossa. Ja samalla pystyttiin testaamaan käytännön soveltamiseen olemassa olevaa ohjeistusta ja saatiin tietoa siitä, miltä osin ohjeistusta tarvitsee täydentää ja täsmentää.

Janika Tarkoma kävi tiiviisti läpi pilotoinnin tuloksia. Myös pilotoijat Jarmo Ranki, Antti Jakobsson ja Jari Kosonen kertoivat kokemuksistaan. Käytännön kokemuksena todettiin, että mittariston ja aineiston paremmin tuntevilla meni

odotetusti noin kaksi kokonaista työpäivää tulosten tuottamiseen omasta aineistosta.

Janika Tarkoma esitteli myös pilotoinnin alustavia tuloksia lyhyesti. Ydinprojektiryhmä jatkaa lausuntojen ja pilotoinnin palautteen yhteenvedon työstämistä. Tavoitteena on tunnistaa keskeisimmät laatuksiterien ja mittariston työstötarpeet ja työstää tapaamisissa tai muulla tavalla pilotointiin osallistuneiden ja laajan projektiryhmän osallistujien kanssa haastavimpien mittarien työstöä.

4. Kokemuksia tiedonhallinnasta Tullilla ja ajatuksia siitä, miten tiedon laatu voisi kytkeytyä tiedonhallintaan

Anna Piirainen Tullista esitteli ajatuksiaan ja Tullin kokemuksia tiedonhallinnasta ja siitä, miten tiedon laatu voisi kytkeytyä tiedonhallintaan. Esitykseensä Piirainen oli valinnut Tullin operatiivisen toiminnan näkökulman. Hän totesi tiedonhallinnan olevan monikäyttöinen termi ja tässä esityksessä noudatettavan tiedonhallintalain määritelmää. Esityksessä oli tunnistettu tiedonhallinnan vastuutahoja Tullissa ja todettiin, että tiedon laatu liittyy joltain kulmalta kaikkiin esitettyihin tahoihin ja on siis hajautunut organisaatiossa.

Tiedonhallinta ja laadun hallinta esitettiin rinnakkaisiksi ja toisiaan täydentäviksi. Yhteisiksi elementeiksi oli tunnistettu tiedon semanttinen yhteentoimivuus, organisaatioiden välinen tiedonvaihto sekä laadukas rekisteritieto. Tiedonhallintamalli toimii tässä kokonaisuudessa organisaation tietoinventaarion välineenä ja sen nähtiin tukevan jollakin tavalla myös laadun kuvaamista. Tiedonhallintalain todettiin pyrkivän laadukkaaseen ja yhdenmukaiseen tietoon asioista ja asiakirjoista. Siinä säädetään myös asioiden ja asiakirjojen metatiedoista ja elinkaarenhallinnasta. Laatutekijät tulevat kuitenkin vastaan vasta tiedonhallintalain minimitasoa tarkemmalla tasolla.

Tullissa on käynnissä yhteisen tietovarannon kehittäminen, mikä on nostanut esille yhteentoimivuusongelmia. Nämä käytännön toimintaan heijastuneet ongelmat ovat parantaneet motivaatiota kehittää laatua myös liiketoiminnan puolella. Erityisesti saatavuus ja muutoshallinta ovat tärkeitä jatkuvassa operatiivisessa toiminnassa. Yleisesti todettiin, että siiloutuminen saattaa häivyttää laatuongelmia liiketoiminnan puolella. Valvovan viranomaisen näkökulmasta kiinnostus laatuksitereihin ja mittaristoon voi olla eri kuin tilastojen.

Esityksessä tehtiin huomio, että EU-säätelystä ja EU:n yhteisistä tietojärjestelmistä tulee reunaehdoja myös tiedon laadulle. Kansallinen säätelykenttä ei koettu niinkään relevantiksi laadun kannalta.

Anna Piirainen esitteli myös tavoitetilaa Tullissa. Tähän kuuluvat mm. yhdenmukaiset ja yhdenmukaisesti käytetyt käsitteet ja koodistot sekä 360-näkymät. Nykytilassa on vielä kehittämistä, mm. eri prosesseissa ja prosessivaiheissa on erilaisia koodivaatimuksia, omia koodistoja ja asiakasjärjestelmiä, jotka sallivat tallentamisen ilman selkeästi määriteltyä dokumenttityyppiä.

Tullissa ollaan jo varsin pitkällä yhteisessä tietovarastoinnissa. Käynnissä olevan tullausjärjestelmien kokonaisuudistuksen takia joudutaan kuitenkin vielä odottamaan lähdejärjestelmiä vuoteen 2025 asti, jolloin täydellinen kokonaiskuva on koossa.

5. Käyttöönottosuunnitelman kehittäminen

Mervi Haakanan kanssa luotiin katsaus laatukehikon rakenteeseen ja kerättiin ajatuksia siitä Mentimeter-työkalun avulla. Aikaa oli hyvin rajallisesti, joten

8.11.2021

tulokset vedetään yhteen ja viestitään laajalle projektiryhmälle ja piloteille yhdessä muiden Mentimeter-kysymysten kanssa.

Haakana kävi läpi myös laatukriteerien ja mittarien käyttöönottoa koskevien lausuntokierroksen kysymysten 7 ja 8 alustavia tuloksia. Tuloksista oli noussut esille neljä eri näkökulmaa, joiden alle oli ryhmitelty tarkempi tarkastelu:

- Integrointi omaan toimintaan ja kehittämiseen
- Ison kokonaisuuden hahmottaminen ja ”palastelu”
- Kyvykkyyksien kehittäminen
- Yhteentoimivuuden, (muun) tiedonhallinnan ja viestinnän huomiointi

Lausuntokierroksen lisäksi pilotoinnissa oli noussut hyviä huomioita hyödynnettäväksi käyttöönoton suunnittelussa. Yleisesti lausuntokierroksen ja pilotoinnin tulokset vaikuttavat yhdenmukaisilta jo aiemmissa työpajoissa kerättyjen evästysten kanssa ja Haakana uskoi näistä koottavan hyvän tarkistuslistan käyttöönoton suunnitteluun.

6. Tilaisuuden päätös

Essi Kaukonen kiitti osallistujia ja päätti työpajan klo 16.00.